

Universitätsbibliothek Wuppertal

Ivstiniani Avgvsti Historia

Procopius <Caesariensis>

Lugduni, 1594

Liber V

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-147](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-147)

Romanos, quem ipse ducerat, exercitum, crudelissime scrutatus interit, Chosroes quum animo agitasset, haudquaquam se posse in Colchico agro Romanis oblitere, vel mare ipsum tenentibus, quo exercitibus necessaria transuectabantur, & longe aliter ipse vt longis desertisque itineribus, ita & per baiulos homines onerariâque iumenta summa difficultate per pauca cibaria mittere suis copiis cogeretur; decreuit non de cætero sibi cum Romanis bellandum. Vt itaque pax non locis quibusdam, & ad breue perscriberetur, néve non diu esset vt imperfectior permansura & mutilata, sed eodem tenore vbique confirmaretur; ad Iustinianum oratorem Byzantiû mittit Persam virum inter cæteros facundissimum. Zich illi erat nomen. qui vbi ad Imperatorem peruenit, multis vltro citroque dictis, in id denique conuentum est, vt Romani Persæque ea tenerent, quæ in agro Lazorum belli iure cepissent, siue castella, siue præsidia forent, neque de his in posterum certaretur, nisi maius aliquod interueniret rei principium. Zich itaque rebus pro suo & oratoris officio hoc modo peractis, ad sua se contulit. Hæc vbi exercitibus nunciantur, ad multum temporis quieti & sine vllò prorsus bello mansere, & quod sponte ante hac fecerant, ex pactione fuit tunc protinus confirmatum.

*gunt, vt ad pacem animi conue-
tat.*

*Chosroes ad pacem animi ad-
i-
cit.*

*Pacis proba-
ta conditio-
nes.*

AGATHIÆ HISTORIA-
RVM LIBER V.

BREVIARIUM.

I Zanorum, ponti Euxini litus incolentium, cu-

multus compefcere iubetur Theodorus, qui Zanos in Iuftiniani poteftatem redigit.

2 Horrendis terra motibus edificia Byzantina conuulfantur & euertuntur. De Anatolij viri confularis interitu vulgi & Agathie iudicium.

3 Varia prædictiones in vulgus fparfa. Supplicationes populi. Simulate pœnitentiæ fructus. De Arthemio feu Anthemio mathematico.

4 Anthemius machinas componit quibus Zenonem aduerfarium fuum lepide territat. De his Agathie fententia.

5 Iuftinianus collapsa refituit, nominatim S. Sophie hemifphærum. Peflis graffatio diuturna.

6 Humorum in Europam tranfiefchio. Horum præfectus per glaciem Romanorum terras inuadit. Cherronefi fitus, caftella, munitio. Zamberganus & Cotrigurorum direptiones, & horrenda fcclera.

7 Exercitus Romani deminutio, ignauia, ftupor.

Iuftiniani imperij dignitas. Vitium fenecta Iuftiniani. Tribunorum fraudes. Difcipline militaris interitus. Humi Byzantium accedunt.

8 Belifarius vltimum patriæ perfoluit. Eiusdem politica & bellica prudentia. Ad milites prolixæ oratio.

9 Vincunt barbaros Belifariani. Egregia fens Belifary virtus. Humi fugientes hoftem sagittis laidunt. Cur Humos non fit persequutus victor. Belifarius in quem fanit inuidia aulica.

10 Romani exercitus cura Germano iuueni nobiliffimo demandatur. Huius præclara tyrocina. Huius ni classem ex harundinibus conficiunt, cui fuos Germanus opponit.

11 Humorum interitus. Germani iuuenilis ardor, vulnus, & animi conftantia. Captiui pretio redempti. Vulgi ftulta ferocia.

12 Iuftiniani prudens Confilium, & epiftola ad Sandlichum, qui ita perci-

his Cotriguros sua gentis | Inde mutae Humorum
homines adoritur & cedit. | strages & interuicio.

VM interea hæ nationes numero ac magnitudine sua præstantes, armis ex cõuento depositis, iamdiu conqueuissent, atque adeo, ut nil prorsus in inuicẽ molirentur; Zanorum gens ea, quæ sub Notum ventum in Euxino mari sub Trapezuntium incolit loca, & si sub Romanorum ditione tunc esset, eius tamen pars quædam maiorum suorum vestigijs sic insisterat, ut incontinenter & perditæ facere haud sat nosset: quidam tamen optimarum rerum constitutione omissa, prædonum in morem uiuebant, excurrendõq; circa Pontum loca, & agros quidem populabantur, viatoresq; iactura afficiebant, in Armeniamque transgressi, multa diripiebãt. unde nihil his alienius erat, quam veris cum hostibus bellum inire. Mittitur igitur ad eos Theodorus eiusdem nationis & gentis, qui post Iustinum inter ceteros obtinebat Romanorum præfectos primatum, & eorum locorum scientissimus esset, & vnde nam fieri insultus possent, vbique stationes firmari, & quemadmodum peruestigandi hostes essent, satis calleret: cuius rei gratia per Imperatorem is & non iniuria iussus aduersus Zanos tendebat. Mortis itaque è Colchico agro castris, cû vniuersis copiis extra Phasidem fluiuium fines transgressus, occidente iam sole in penitissima tunc hostium loca descendit, castrisque inter Theodoriadem urbem & Zizeum locatis, fossaq; exercitui circumducta, Zanorum partem, quæ perstitisset in amicitia, quietiõque mansisset, neque adhuc descuisset, muneribus ad se reuocando donabat, & his bene consultum fuisse gratulabatur: qui verò iam dese-

In magnis imperiis veluti in vasto mari ingentes fluctus alios impellunt, bella ex bellis oriuntur.

Zanorum tumultus, & populationes.

Theodorus contra Zanos ciues suos mittitur. Qui hostilis prouincia itinera, munitiones stationes cõmodas nouis magis idoneus est ad bellum prouincialibus inferendum.

*Prædonum,
artes belli
manimè cal-
lentium, des-
criptio.*

*Barbari
pro re fe-
liciter ex
in sperato ge-
sta efferun-
tur.*

*Theodori
strategema.
Dux sapiens
hostes impe-
ritos belli
momento
fundit & fu-
gat.*

cissent, rupissentque impudētius fœdera, pœnis af-
ficere mox debellando parabat. Illi verò nulla in-
terposita mora ad Romanorum munitiones vene-
runt, in proximum collem eminentem, magna homi-
nium coacta iam multitudine, in Romanos & in
dextrum latus iaculabantur, sagittasque immitte-
bant, ita vt ex improuisa illorum repentinæque au-
dacia vniversus perturbaretur exercitus, multi ta-
men e castris in hostes prœtissimè ferebantur, sed
incompositi, & nullo ordine procedentes, nec tam-
diu morati, vt in campi planiciem hostem pellice-
rent, sed versis in barbaros clypeis, & supra caput
elatis, collis dorsum subire adnitebantur. Tunc
Zani ex edito frequenti impulsu lapides prouoluē-
do, excuriendōq; tela facile hos repulere, irruptionēq;
facta ad homines quadraginta interfecerunt,
& in fugam cæteros mox auertere. Elati itaque bar-
bari pro re feliciter ex in sperato gesta, quam proxime
a Romanorum munitionibus copias applica-
runt, ibique fortiter & diu bellatum: his in castra vt
penetrarant nitentibus, & vniversos vt manu com-
prehensos protinus inuolarent: illis vt indecorū ac
turpius fore existimantibus, nisi euestigiō hostes
propulsent, vel hos funditū periant. Sed vtrique
se inuicem compellendo, innitendōque confertis
iam manibus, nihil prorsus pro animi magnitudine
memoria dignum gessere, sed pari morte iam diu
decertabatur, strepitūq; multo, permixto clamore
omnia complebantur, nec cuius partis victoria ef-
set, dignoscebatur. Theodorus verò Romanorum
præfectus, vbi primū hostium animaduertit rei
bellicæ imperitiā, quòd iniquo loco, nec satis tu-
tò præliarentur, nec multis ex partibus castris infi-
sterent, sed vnū in locū omnes iā declinassent, iussis
qui circa se erant, vt pro loco manerent, & hostes in
faciem oppugnarēt, e suis quam maximam partem

ex occulto decumanæque porta in barbaros decurfuros emittit: qui clam profecti, vbi his in terga comparuerunt, clamore ingenti simul sublato, tubisque in bellum cientibus confestim elisis, hostem turbarunt. Zani itaque tunc aliud nihil vel circumspicere, vel sibi consultum malle, quam per ignauiam fugam capeffere: quos statim fugiētes infectati Romani, præ formidine amentes iam redditos facillimè obruncabant. Ex his igitur duo milia ceciderunt. qui reliqui fuerant, diuersim palantes deferebantur. Theodorus itaque vniuersa gente in potestatem redacta, Imperatori quæ gesta fuissent significauit, sciscitantique quid de his fieri placeret: vt his tributa imponerentur iniunxit annis singulis in posterum persoluenda, vt ex his intelligerent se subditos fore & vectigales, & sub iugum penitus missos. Vnde recensiti mox omnes descriptique tributi pensione degrauebantur, & eo ex tempore ad hanc nostram ætatem Romanis hi vectigal pendunt. Iustinianum imperatorem ex omnibus rebus, per suos egregie gestis, hæc maximè oblectarunt. Siquidem in lege quadam è suis, & priuatis ex legibus, quas Nouellas nos dicimus, quum alias recenseret iam partas victorias, vel huius generis præcipuè meminit. Hunc igitur habuit Zanorū insolentia exitum, & Theodorus ad Lazorum se loca recepit.

2 PAVLO antequam hæc gererentur, iteratò Byzantij vehementer adeo terra mouit, vt omnis ferè collapsa ciuitas sit. Hunc terræmotum & alter tãtæ magnitudinis insequutus, quantæ (vt reor) nunquã antehac fuerat, nimirum qui sit exæstuantibus aquis salientisque terræ perseuerantia factus: & is sane eo horridior videbatur, quo & pleraque periculosius occurrebant. Exierat nanque autumnus iam tempus, & pro nominibus ex Romana consuetu-

Zani redacti in potestatem Romanorū Sed istis nisi mita dulcia, nouissima autem amari sima.

Novel. 1. in principio.

Terræmotus horridi.

Quo anni tempore exorti sunt.

dine symposia peragebantur. frigus tunc erat, quale per id esse tempus decebat, solq; in occiduum vergens in capricornum deferebatur; quū interea circa mediæ noctis custodiam ciuibus altiore somno detentis, & iam quiescentibus, derepente id malū inuasit, atque adeo vt a fundamentis omnia quaterentur: motusq; ipse & si a principio statim violentissimus fuit, in maius tamen continenter excreuit, ita vt alio atq; alio addito ad id incremento, in imensum euaderet. Demum itaque omnibus excitationis, eiulatus vndeque complorationesque exaudiebantur, & vox item illa, quæ in eiusmodi malis afferri spontè ad deum solet. nam sonitus quidam grauis, ferusque perinde tonantis è terra stridor fragorque remittebantur, remissosque ventorum turbines subsequerentur, & terrorem ingeminabant pauentibus. siquidem terrestris spiritus quidam fumosa nebula, nescio quo pacto, sursum versus expulsus descendeat, vt turbulentior & sonorus: quo territi homines, & pauore correpti, mente quadam torpidiore è domiciliis se prouebant. tum publicæ angustioresque viæ multitudine complebantur, tanquam non domi deperituri, si pereundum iam esset. nam frequentia & continuata, connexaque inuicem eius vrbis ædificia sunt, atque adeo, vt vix locum sub diuo situm apertumque, & omnino non adiacente ædificio altero vacuum reperiat quisquam. Sed alioquin quum ad superiora dirigerent oculos, & vtrunque cælum spectarent, deumque hoc pacto deprecarentur, summi timor animi omnis, & perturbatio denique sensim his videbatur, & perinde leuiter cadente niue irrigabatur, algore iam degrauati. haud tamen vel ita affecti recta iterato subibant, ni fortè sacras ædes inissent nonnulli, eodèmq; prouoluti ex deo opem deposcerent. Videre tunc licuisset

*Qua nocte
horæ.*

*Effectus, ci-
uis in respec-
tu.*

*Hypotyposis
tam metue
di iudicij.*

*Ædificiorū
Byzantiæ ar-
te spacia.*

*Affectus ci-
uium pauo-
re confertorū.*

fœmina-

fœminarum vim maximam, nec infimæ sortis, sed familiae honoratissimæ cum viris simul deferri, & turbæ immisceri, omnemque ordinem & pudorem confundi, nec cuiusvis conditionis homines præformidine sine vlllo discrimine proculcari. Dominos præterea serui aspernabantur, nec dicto parebant, quum maiore quodam terrore victi se in templa reciperent. haud secus inferiores privatique homines magistratus gerentibus sine vlllo honoris respectu permixti iam aderant, vt ex communi omnibus incidenti periculo, vniuersis existimantibus se non longe post perituros. Frequentiores ea sunt nocte euersæ domus, & præsertim in Regio (vrbis arx Regium est) quam multa præterea & incredibilia contigere. Nam alibi fortè siue lapide recta, siue ligno ædificata, velut renuciata cõpage hiantia abinuicem diuellebantur, ita vt æther inde atraque nil secus ac sub diuo conspicerentur, & mox simul iteratò in pristinam compagem coibant. Alibi verò columnæ è superiori domicilij loco firmitus collocatæ, violentia exæstantis motus depulsæ excutiebantur, superuictæque proximas domos, ad eas quæ longius aderant, veluti fundamissa euehebantur, & fragore ingenti omnia conterebant. Alibi verò horribiliora acciderant, sed alias sæpe, & superioribus temporibus facta, & vt in posterum fiant necesse est, quoad usque terra hæc persistabit, & humanæ naturæ peccata. tunc tamen in maius omnia occurrerunt, nam è turba magna vis hominum & obscuriorum interiit. Ex his verò, qui Senatorum numero essent ascripti, solus Anatólius periiit, vir sanè consularis dignitatis honoratissimus: ad quod accedebat, quod Imperatoris domus vt curam susceperat, sic & bonorum esset procuracionem omnium nactus. Is itaque quum suo & consueto lectulo conquiesceret, marmoris iuxta se

*In rerum
luctuosissi-
ma confusio-
ne, indiscre-
ta etiam ho-
minum con-
geries.*

*Terramoto-
rum mira
vis.*

*Curtos hor-
rendis casti-
bus mundus
affigitur.*

*Anatolij vi-
ri consula-
ris inter-
tus.*

*Inutilis in
cubiculo co
lurna homi
nem dormie
tem oppri
mit.*

frustum in cubiculi ædificio fixum astat, pulchrè ac decenter elaboratum, qualia parietibus solent ad ornatum & ostentationem, non ad necessitatem per eos affigi, qui istiusmodi superuacaneis inhiant rebus, & non admodum necessariis ornamentis. Ea igitur saxi moles præ terræ nimio motu diffracta laxatâque, e pariete pulsa huic in caput concidit dormienti, & planè contriuit. Anatolius verò tanta mole oppressus, ad id modo suffecit, vt grauiiter ex cordeque ingemiscens, eodem tamen in lecto procumberet moribundus. Hæc noctu, die autem comparante perquamlibenter se inuicem ciues contuebantur, quum obuiam offerrentur amantissimi quique & familiarissimi, complorationeque mutua cæteræ se turbæ insinuantes, alternisque singuli pro data redditâque vltro salute, & si sui iam desperantes, voluptate afficiebantur. Interea verò dū Anatolius ad sepulchrū effertur,

*Superstitiū
gestus.*

*Vulgus ad
sinistra de
mortuis iu
dicia admo
dum procli
ue.*

e plebe homines quidam, vt fit, dicitare, non iniuria eum hoc mortis genere fuisse affectum, quippe qui & iniustissimus fuerit, & quam multis multa subtraxerit, & facile confirmare descriptas illas per eum tabellas, suppunicæas vestes hunc sibi demū exitum habuisse, quas sub prætextu in Imperatorē benevolentix in domos felicium frequenter congefserat, & hac via omnia sibi vëdicasset, violafsetque impudentius simul, & fregerit quæ testamēto mortui delegassent, abire in rem malam legibus iussis, quæ liberos velint in paternæ substantiæ hæreditatē succedere. Istiusmodi vulgus submurmurando, tanti casus compertam habere se causam opinabatur: ipse verò quod affirmem nil habeo, quorillud acciderit. Effet nimirū is terræ motus vt peroptabilis, ita & laude dignus, si à probis se cerneret improbos, & hos quidem malè deperderet, illis verò vt bene vellet, & indulgeret. sed concedamus hunc

*Agathias
iudicium
suum interpo
nit, docens*

huc iniustiore fuisse, at erant & alij in vrbe quā plures huius simillimi, vel fortē longē plurimum nequiores: & alioquin hic repente abreptus est, illi impunes mansere. Nihil itaque vel satis patere, vel facile esse id cognitu dixerim, quorū Anatolius ex omnibus vnus sic vitā excesserit: siquidem Platonē maximum eos in modum miserōs esse & infelices affirmat, qui vbi vitā pessimē duxerint, peccatorum non statim poenas hi luant, siue mortis genere aliquo & violento, siue vt aliascunque excruciat: sed hinc ita abscesserint, quemadmodum ex fligmatibus affecta seruitia commissorū facinororum lioribus maculati, neque hi saltē vt repurgarētur, id retulerint lucri. Quod si cōcedatur, felicior longē futurus ipse erat, qui tunc simul cum cæteris morte afficeretur, quā qui saluus euaserit. Sed hac de re sentiat quisque vt lubet, ipse verō priora illa & intermissa resumpserint.

3 Tunc igitur & deinceps dies quamplurimos terra mouit, breuior tamen, nec qualis tunc primum hic motus inuasit; sed validus alioquin, vt sibi reliqua, quæ Byzantij essent, concuteret. Tum portentā mox quædam & prædictiones absurdæ in vulgus temere diuulgari, & mundi hanc machinam prædicari quam concitatissime collapsuram: nebulones præterea quidam, & deceptores, veluti diuini quidam & vates sponte sua circumire, & sibi visa prædicere, terrorēsque multis incutere, quibus facile poterat, vt antea territis, persuaderi. Hi itaque siue incassum furere, & prauo exagitari dæmone se simularent, grauissima quædam passim iactabant, & tanquam ex adnata sibi prauorum dæmonum specie fuissent futura edocti, deque suis admodum furis iactarentur. Alij præterea altorum decursus figuratque animo agitantes, maiores calamitates, & perinde communem rerū eucr-

*modestiam
in huiusmo-
di censuris
& iudiciorū
diuinarum
consideratio-
ne in primis
esse colendā.*

*Varia præ-
dictiones in
vulgus spar-*

sa.

*Ab imposito
dæmone aggr-
uata.*

*Ab astrorū
explorato-
ribus.*

*Vanitas i-
stiusmodi
vatum.*

*Dat qualē
cunque intel-
lectum ve-
xatio.*

*Aucti cœ-
tus mona-
chorum ex
trepidatio-
ne supersti-
tiosa.*

*Simulata
penitentia
fructus.*

sionē fore significabant. itaque terrore omnes per-
cellebantur. Et sanè solet hominum istiusmodi &
è turba examen, grauioribus semper in rebus, vt
pauesfacti, renasci quodammodo & immurari. Sed
illorum vtrunque id & recte mentitum est varici-
nium. erat nimirum (vt puto) perneccesarium, impi-
etatis reos hos fieri, qui talia somniarent, & nul-
lam deo relinquerent rerum cognitionem. Eorum
tamen nemo, qui affuissent, sibi non admodum for-
midolosus terrore obtupestebat. Vnde & suppli-
cationes publicæ factæ, hymnique supplices vni-
uersis astantibus ad id vnum coactis exaudiebantur:
quinetiam quæ verborentus antea laudassent,
sed factis rarius confirmassent, tunc mira cum ani-
mi promptitudine exequabantur. æquitatem præ-
terea vniuersi in suis commerciis præferebant, ita
vt vel principes ciuitatis lucri cupiditate reiecta,
ex lege causas iudicarent: tum alij item etsi poten-
tes, taciti secum quiescere, iustioraque facere, & à
turpissimis abstinere, nonnulli verò immutato pro-
fus viuendi more, solitariam potius vitam, & in
montibus ducere maluerant, relictis honoribus pe-
cuniisque, & eiusmodi cæteris, quæ suauissima di-
cunt mortales, vel fortè in sacras ædes, sacròsque
viros collatis. noctu præterea primores vrbs pub-
licas circumuecti vias, abundè cibus vestitūque
miseros quosque & calamitosos donabāt, quorum
plerique vt corpore mutilati, in terram projecti,
necessaria tunc fortè emendicabant. Hæc ferme
per tempus aliquod gesta, & quandiu recens ti-
mor incubuit. Postquam verò subleuari parum-
per discrimen est visum, confestim ad pristinam
rediere plerique consuetudinem. Dum enim ne-
cessitas vrget, & formido ingruerit, quæ rectiora
sunt factu, vt cunque & leuiter degustamus. Tunc
demum de ventorum exhalationibus quammulta

vltrò

vltrò citròque disceptari mox cœptum : & in conuentibus ipsis Stagirites quidam præcipuus habebatur. Is nanque quum de his pleraque & affatim, ac rectius fortè eloqueretur, nunc terræ motus causas interpretabatur, nunc quod in vero esset, minimè pertuidebat. Nonnulli verò, vt Stagiritis confirmaturi opinionem, quòd spiritus densior quidam & fumidus sub terræ concauitatibus coarctatus hos faciat motus, propofuere occæpto sermone, quod * Arthmesius quidam fuerat emachinatus, cui Tralles ciuitas patria fuit: (ars verò, machinari mutationes) qui linearem contemplationem ad materiam traducendo, imitationes nonnullas & perinde idola rerum existentium operabatur. Is itaque machinationum huiusmodi peritissimus erat, & ad mathematicæ artis summum haud secus peruenerat, ac eius germanus frater Metrodorus grammaticæ artem tenebat. Ipse verò beatiorem hanc dixerim matrem, quæ variæ disciplinæ plenissimum semen ediderit. hæc nanque nõ solum hos genuit, sed Olympium etiam, qui se ad legum exercitationem, & fori iudicialis contulit disciplinam. Post hunc Dioscorum Alexandrùmque, vtrosque artis Medicæ peritissimos. Quorum alter & Dioscorus in patria suæ artis consideratus opera edocendo vixit, alter urbem antiquam honoratissimè accitus incoluit. Arthmesij tamen & Metrodori quum gloria quæque diuageretur, ad ipsum demum Imperatorem peruenit. Vocati igitur, vbi se Byzantium contulere, eodémque omni vita peracta, maximum in modum vtrique specimen præ se virtutis tulissent, celebritatem sibi & gloriam compararunt: quum alter tam magnos iuuenum cœtus & sanè nobilium erudiret, & his ipsis pulcherrimam doctrinam impartiretur, vt ad eloquentiæ studiũ, desiderium vnuerfis iniecerit: alter

NN. ij.

*Aristoteli
intelligit.*

** Procopius
Anthemiũ
vocandum
docet.*

*Fratres V.
ex vna ma-
tre doctissi-
mi. Felix
mater quæ
filios erudi-
tos, felicio-
r quæ pietate
& vera pru-
dentia orna-
tos peperit
& educauit.*

*Metrodorus
& Anthemi-
us Ro-
ma Byzan-
tiũ euocati,
propter eru-
ditionis fa-
mam.*

verò vt in hac vrbe, ita & aliis multis in locis mira quædam & planè ingentia factitaret. Quæ vtrique etfi silentio prætereantur, huic tamen, quandiu vixerit, ad memorabilem sunt gloriã suffectura, illud vero, cuius ob gratiam huius viri cõmemini, mox explicabitur.

*Lucunda de
Arthemij
machinã in
Zenoni con-
structis nar-
ratio. Cre-
tensis auli-
cus à perito
mathemati-
co deludi-
tur, & alio-
rum ludi-
brio exponi-
tur.*

4 ERAT Byzantij Zenõ quidam & rhetor, aliàs tamè vt clarus, ita & imperatori notissimus. Is Arthemesium quamproximè habitabat, ita vt vtrisque iuncta esse domicilia viderentur, iisdem finibus & canali imò dimensa. Temporis haud longo post interuallo inter hos difficilis altercatio nata, siue alterius & mathematici perspicacia vt antehac inuenta, siue nouo ex ædificio, quod nimis in altum prouheretur, lumini contiguæ domus officeret; siue alia quauis de causa, vt sæpe inter vicinos fit & proximè habitantes, lis necessariò oritur. Arthemesium quum ab aduersario, vt causas procurante, dicendi arte peruinceretur, & minus posset illius eloquentiæ sicubi verborum vel vi vel ornatu obistere, sua ex arte hunc in modum illati mororis vicem Zenoni reddidit. Domum excelsam habebat Zenon, & ampliorem, pulchrãque, & curiosius ac vario quidè ornatu extructam, in quam multos visendi cœnandique causa introducebat, & hos amicissimos, eius domus pars inferior quædam, ad solum Arthemesium erat, ita vt inter medium solarium esset, & de super tectum. In inferiori igitur parte & sua Arthemesium lebetes magnos aqua plenos per domus spacia diuersim disposuit, his è curio fistulas exteriori ex parte circumdedit, & latiores quidem, vt totum lebetum circulum completerentur. Deinde in tubæ speciem illas summisit in altum, ita vt ex proportione sua desinerent, extremãque fortiter ad signa & tabulas offirmauit defixitque, ita vt conceptus his aër libere per

*Machinarũ
Arthemij in
Zenonem fa-
brica.*

re per eam vacuitatem euaderet, solariumque per-
tingeret nudum, & vt erat necesse, intra fistulas ip-
sas circumferretur, nec quoquam pacto efflue-
ret. His itaque ex occulto sic constitutis, sub le-
berum fundum multum ignis subiecit, ingentem-
que excitat flammam. Tunc demum aqua subili-
liente exæstanteque, vapor multus elatus per fi-
stulas in altum serpebat citus & densior, quum-
que non haberet quò aliò effunderetur, per has re-
uolutus & angustia pressus, violentior sursum ver-
sus impellabatur, ita vt quum ad solarium offen-
disset, iteratò deorsum simili violentia deferretur:
quà reciprocatione sapius facta, sic domus tota
concussa est & commota, vt sensim, hæc tremere
& ligna stridere inciperent: qua ex re, qui apud
Zenonem fortè tunc aderant, obturbari omnes, &
tam graui malo perterriti, diuinam implorantes
opem, & cum ingenti clamore se protinus in pu-
blicum e domo proripuerunt. Vnde factum, vt quum
paulo post ad regiam se Zenon conferret, notos
rogaret, ecquid de terræ motu recens factò senti-
rent? nùmve eorum quispiam extimuisset? Tum
illis meliora vt diceret imperantibus, & respon-
dentibus nec factum esse, nec fieri se cupere, eique
in super succensentibus, qui talia vt fugienda, ira
& sinistra perinde portenta narraret, nihil habebat
quod ad hæc cogitare, nedum respondere sat pos-
set, nimirum qui nec sibi ipsi diffidere poterat, &
in his præcipue, quæ nuper calleret fuisse omnino
facta, & satis pudebat pertinacius & diu velle cum
tot viris iurgari, ita se incusantibus. Hæc itaque
pluribus repetebant, qui ventorum reflationes,
inflationesque spiritus quatientis terræ originem
dicerent, id sedulo affirmantes. quum enim ma-
chinator ille eius terræ motus causam cognouisset,

NN. iij.

*Conclusio do-
mus miro ar-
tificio facta,
sed fides hu-
ius narratio-
nis penes au-
thorem esto.
Fumos &
vapores
Græculi cu-
iusdam hic
agnosco.*

*Aulicum
ambitionis
fumo ebrius
fusus terri-
tat.*

*A minori
ad maius ar-
gumentum.*

Agathia de
estus Anthemi
machinam
iudiciū

& ipse simile quiddam effecit, arte imitatus naturam. Mihi verò similia veri ista videntur, vel ut-
cunque elegantius adiuuenta; non tamen eorum,
quæ in vero fiebant, certiora signa vel argumenta.
Nec enim quia catelli & minutuli isti & melitæ,
vel læuissimo quodam incessu solaria quatiunt,
eam rem huic quis similem dixerit, vel hoc suffi-
cienti uteretur argumento. Sed illa equidem eius
machinationis ludibria, nec vana omnino, nec in-
suauia putanda sunt. Materie autem defectus quæ-
rendæ simul decenter & causæ sunt. Nec sane id
solum Arthmesius est in Zenonem machinatus,
sed huius præterea domum fulgoribus simul & ton-
nanti fragore repleuit. Is siquidem lapideum orbem
in speculi speciem comparatum, excavatūque
leniter ac Solis oppositum radiis, splendore
complebat, moxque in quos veller inuertens, tan-
tum his intorquebat fulgorem, ut oculorum aciem
hebetaret, & visum præstringeret. Excogitauit
præterea organorum quorundam attritiones colli-
sionésque, ex hisque crepitus sonoros quosdam
& violentos edebat, & planè tonantes, ac tanti fra-
goris, ut sensus hominū pauer faceret; atque adeo,
ut quum Zenon ipse vix intelligeret, vndenam ea
prodirent, ad Imperatoris pedes in conspectu om-
nium prouolutus, vicinum Arthmesium improbi-
tatis & iniustitiæ incusarit, & ea animi cogitatio-
ne, ut ira commotus ioculare quippià eloqueretur,
& poëtica quædam mox decantaret, astantéque se
natu perinde irridens proclamitabat, haudquaquã
se solum & hominem, posse aduersus fulminantem
Iouem, grauitonantemque, ad hæc & terram ipsam
concutientem pugnare. Et sanè sunt non inueni-
sta, quæ ea ex arte ludicra fiunt; haud tamen talia,
ut ex his vel imitari naturam queas, vel huic ea si-
millima reddere. Sed de his quisque pro arbitrio
sentiat.

Aliud An-
themij in
Zenonem fi-
gmentū, ne-
pe speculum
ex Oprices
doctrina pe-
titum.

Ludicra pa-
uidi aulici
& verè Gra-
culi in ma-
thematicū
accusatio.

Observandū
iudicium.

sentiatur. mihi verò ad ea, quæ narrare iam cœperam, redeundum.

5 PER eam itaque hiemem in his malis ciuitas versabatur, adeo vt ad plurimos dies terra visa sit commoueri, etsi minime concuteretur. Infederat id hominum mentibus & suspicio inerat animi cogitatus obrutans. Imperator interea ædificia ple-
 raque, quæ vel putrètia, vel debilia essent, vel for-
 prolapsa instaurare adnitebatur. Sed curæ illi præ-
 cipuè fuit dei maximū illud & egregiū templum,
 quod antea ipse per populum quondam incensum,
 conspicuum & admirandum iteratò extruxerat, &
 vt pristina magnitudine excellentius, ita & formæ
 decore, & metallorum varietate ornat, contexe-
 ratque, cocto ex latere calcæque, ferro plerisque in
 locis constrictum & conligatū, line vilo tignorum
 vel ruderū vsu, ne de cætero tā facile conflagraret.
 Arthemius verò, cuius nuper meminimus, hoc tē-
 plum machinabatur & extruebat. erat autem in eo
 pars quædam testudinis & intermedia quidē, quæ
 cæteras superaret ædificij partes, terræ motu excuf-
 sa, quā Imperator lōgè firmitus ex ædificari curauit,
 & machinatores alij quidam formā prius inter se
 contemplati, & quemadmodū offensa pars ad intre-
 grum reliquum se haberet, & quousque offensio i-
 psa procederet, eam fastigij portionem, quæ in O-
 rientem & Occidentem vergeret, suo in statu con-
 sistere permiserunt: quæ verò Arcti Not-ue e re-
 gione esset super concameratum ædificiū structa,
 introrsus paululum porrexerunt, sensimque sic am-
 pliarunt, vt cæteris ædificiis plurimum conueni-
 ret, fatereturque se inspectantibus obrotundum la-
 terum & æquabilem dimensionem habere, vt via
 hac possent vacui vastitatem illam in angustum
 cogere, pusillamque oblongi portionem sub-
 trahere, quousque vndeque quadraret forma.

NN. iij.

*Imaginatio
facit casum,
aut saltem
fingit.*

*Iustinianus
collapsa re-
stituit. Vide
Procopij li-
bros de Iu-
stiniani ad-
ficijs.*

*Hemisphæ-
rium sanctæ
Sophiæ in-
stauratum,
miro artifi-
cio, Anthe-
mij opera.*

*Procopius
hunc dicit
Spov vocat.*

His proinde ita ædificatis desuper obfirmarunt, quod in medio extat, siue rotundum hemisphærium fuerit, siue utcumque murarij id nuncupent fabri. Hunc itaque in modum extructum est templam, rectius quidem & optime circumactum, & vndique quadrans; angustius tamen & in acutum porrectius, ac denique tale, vt non tantopere spectatores, vt quondam, in sui admirationem conuerterat, sed vt longè tutius ad omnes subsultus euaserit. Sed satis multa de hoc templo sunt per nos explicata, quæ vtique erant cõmemoranda, nam velle quæ in ea sunt admiratione digna, verbis expromere; superuacaneum fore apparet, nec huius operis proprium, quod si quis forsitan velit, qui procul hinc absit, haud secus, ac si præsens contemplaretur, apertius ea pernosce; legat Pauli Flori in hexametris scripta, qui primatum apud imperatorè hoc tempore inter eius terræ præsides tenet, & sicut generis gloria decoratur, ita & à suis maioribus opes est amplissimas nactus: ad quæ tamen accedit & eruditio, & impensa eloquentiæ opera, quibus maxime gloriatur. Scripsit hic & alia plura poëmata, memoratù & laude digna: quæ verò de hoc templo præscripsit, labore & arte referra eo magis videntur, quo & mirabiliore cõstat esse materiam. Apud hunc nanque quemuis optimum collocati templi comperturus es ordinem, metallorùmque itè naturas subtilissimè conquistat, vestibulùmque ipsum, decentius quidè & necessarium; magnitudinè præterea altitudinèque & figuras in rectù productas, ac quæuis alia siue circularia, siue pendentia, siue porrectiora. huius ex versib. nosse insuper poteris sanctius illud sacellum argento auroque constare, & in mysteria duntaxat sepositum, preciosissimis rebus & mira varietate ornatum: & si quid aliud in eo templo fuerit cognitione dignum, haud

*Iustinianus
adificijs ex
struendis su
pra modum
delectatus
est.*

*Pauli Flori
de sancta
Sophia stru
ctura liber,
temporum
iniuria sup
pressus.*

haud facius atque hi noueris, qui crebris inambu-
 lationibus omnia spectando rimentur. Eodem an-
 no Vere iam ineunte derepente & iteratò urbem
 pestilens morbus inuasit, & infinitam sustulit mul-
 titudinem. haud tamen prorsus cessauit, ex quo tūc
 primū anno Iustiniāni imperio quinto irrepere
 nostram hanc regionem occēpit. Interea verò a-
 liò item atque aliò diuersim ea pestis transgressa,
 locis iam multis mutuo deuastatis, his qui reliqui
 Byzantijs fuerant, ad breue quiete data, tanquam
 (vt reor) tunc statim eludens, iteratò eòdem se cō-
 tulit, rara (vt arbitror) citius inde se abscēssisse,
 quam decur. Interibant itaque repentina morte
 quam multi, tanquam apoplexiæ graui morbo cor-
 reпти: qui plurimum resistebant, ad quintum vix diē
 vita defungebantur. Morbi autem recentioris spe-
 cies erat pristinae similis. Febres siquidem ad agri-
 tudinem aliam intumescētem adiecta continē,
 non ad diē durabant, nec mediocriter lassabant;
 sed solo eius interitu, quem forte cepissent, finiebā-
 tur. Nonnulli verò nec febre praeuenti, nec dolore
 vilo affecti, secretum dum facerent, vt domi, ita &
 publicis in locis, sicubi id contigerat, procumbe-
 bant extemplo exanimis facti, perinde mortem in
 promptu haberent. Omnis itaque aetas passim iam
 interibat, & pubescens praecipue & florida, & in his
 mares quam maximè, nam feminae non admodum
 simili morbo affierebantur. Qui vetustissima igitur
 Aegyptiorum dicta, qui vt iuxta Persas, & su-
 pernorum motus quamoptimè callent, temporum
 quorundam reuolutiones, quum infinito mundo
 deferri affirmant, nunc prosperas felicisque, nunc
 aduersas & plane infauitas, esseque praesentem pe-
 riodum sinistrorum numero & pessimorum. Hinc
 nanque vbique videmus constari, & omnia denique
 commisceri. Quidā verò diuinam iram exitij mor-

*Pestis grassa-
 tio diutur-
 nis.*

*Byzantini
 ea grauior
 afflicti.*

*Morbi le-
 thalis descre-
 ptio.*

*Lustuosus
 effectus.*

*De eo diuisi-
 naculorum
 coniectura.*

*Verum in
dicium.*

*Agathia
censura du-
bia.*

talibus esse causam dicunt, quæ non immeritò hu-
mani generis nequitas puniat, & hominum multi-
tudinem mutilando concidat. Mihi verò vtran-
que opinionem inquirere, & veriozem decernere,
haudquaquam est hoc tempore adnitendum, quò
id fortè ignorem: vel si fortè satis intelligam, neces-
sarium tamen haudquaquam id visum præsentibus,
de quibus dicendum est convenire. Nam si
breuiter quæ obtigere commemorari, hoc solo histo-
riæ legi est inferuitum. Super his autem ciuitati &
alia pleraque eodè tempore inciderunt tumultuo-
sa & turbida, & nil minus, quam ea, quæ diximus,
permolesta. Sed qualia fuerint explicaturi mox sum-
mus, si prius & breuiter vetustiora quædam nos
transegerimus.

6 HUNNI quondam circa lacum Mæoridem
loca incolere in Arctum potius versi, vt barbaro-
rum cæteræ nationes, quæ quod infra Imaum mô-
tem Asiam insident, hi omnes & Scythæ & Hunni
v ocitabantur, seorsum tamen & per generationes.
nam partim Cotriguri appellantur, partim Vltizuri,
partim Burgundi, partim aliàs vtcunque pa-
trium illis est gentibus & consuetum denomina-
ri. Hi itaque Hunni longo post tempore in Euro-
pam subito traiecerunt, certo (vti fert fama & in
vero) tunc primum his duce factò, siue aliena qua-
dam vñ fortuna, siue lacus aquæ, quæ in pontù Eu-
xinum deferuntur: defectiores sunt his interea vi-
sæ, vtcunq; tamen res se ipsa habuerit, vbi hi trans-
miserunt, diu per aliena vagati, de improviso incur-
sione facta ingentem iacturam locorum incolis in-
tulerunt; atq; adeo, vt primis illis depulsis habita-
toribus, eas ipsi sedes tenuerint, in quibus erant nò
diu alioquin permanfuri; sed funditis, vt aiunt, per-
dendi. Sed Vltizuri Burgundiq; ad Leonis vsq; tē-
pora Romanorum Imperatoris celebres exitere, &
robore

*Nationes es-
feras procul
remotas ex-
citat mundi
iudex, vt ha-
rum opera
populorum
otio, luxu, e-
picureismo
diffluentium
superbiam
contundat.
Ita Græci
ab Hunnis,
s andem à
Turcis op-
pressi sunt.*

robore præstare sunt visi. Nos verò huius ætatis homines nullam istorum habemus cognitionem, nec habituri in posterum sumus, siue quia profusus obsoleuere & nusquam sunt, siue quia suis exciti sedibus aliò sunt & quamprocul abducti. Eo itaque anno, quo pestilentissimum morbum Byzantiù diximus inuasisse, Hunnorù reliquæ saluabantur, erantque adhuc celebritate & nomine clari. Descendentes itaque Hunni ad notum ventum haud longe ab Histri fluminis ripis, pro eorù arbitrio confidebant. Tunc igitur hieme iam incunte, huius fluminis aquæ, vt aliàs semper nimio præ algore magnam in profunditatè concretæ obstrictæque obduruerant, adeo vt peruiæ tam viris essent, quam equis iam reditæ. Zabergan igitur Cotrigurorum Hunnorum præfectus magna cum hominù equorùque multitudine dum per constrictos fluminis vortices nil secus ac terra iter haberet, facillime in Romanæ ditionis loca pertransit, nimirum quæ deserta iam essent, & prodeunti sibi nihil impedimento fuisset. Quo factù est, vt quamprimù Mœsiam Scythiamque transgressus, in Thraciam demum peruenerit: quò vbi est ventum, exercitus partem in Græciam, vt de improviso sine custodiis loca excurreret & populareretur, dimisit. Et alias deinceps manus in Cherronesum Thraciæ. Cherronesi verò pars quædam, quæ in eorum notumque vergit, ad meridianum vsque centrum circa Hellepontum porrigitur, cuius fretum Cherronesum fere omnè circumfluit, insinuatis littorum flexibus in angustiorum vsque continentis partem exin circumfertur, quadraginta duntaxat stadiis coercetur, ne Cherronesum insulam faciat. In hoc igitur Isthmo porrectior inædificatus est murus, in vtrunque mare productus. Interiore in partè constitutæ sunt ciuitates nonnullæ, Aphrodisias, Sestos, Ciberis. Ab his

*Hunnorum
in Europa
aduentus.*

*Zabergan
Cotrigurus
per glacem
Rom terras
inuasit. Ni-
hil iis ar-
duù quos ve-
lut Carnifi-
ces diuina
iudicia mis-
it, vt alios
sceleratos
plebant.*

*Cherronesi
stus, castel-
la, & muni-
tio.*

quam longissimè vt iuxta Isthmum & sinus lit-
reos sita, & apud poetas celeberrima Sestos ciuitas
est, nec alia vt puto de causa, nisi ex illo heroum
cœtu, Leandrique amore & morte. Huic hæud lon-
gè aliud quoddam adiacet castellum, perexiguum
quidem & inuenustum, & nil penitus nactum quod
iuuet. Callipolis est denominatum. vicos tamen

Callipolis.

huic circumiectos agri exornant, promontoria item
& arborum copiosa varietas, aquarumque fluxus,
terra irrigua & planè fecundior, & ad necessaria
omnia abunde admodum suffectura. Tot itaq; Che-
ronesi castella, tantamque agrorum amplitudinem
ita munitiones circumplectuntur, vt adiri per ho-
stes hæudquaquam facile queant. Zambergan igitur
spe bona depastus, id animo agitabat, vt si obie-
ctum hunc caperet murum, & versari in locis in-
terioribus posset, vel quare simul in potestatem se
protinus redacturum: ex eoque somniabat affuturâ
sibi non paruum nauium copiam, quibus in Asiam
esset per angustissimum illud & intermedium fre-
tum, quod nec asperis quidè scindirur vndis, sum-
ma facilitate & mox traiecturus, Abydôque capta,

*Zambergan-
is disreptic-
nes.*

& portorium simul decimarium illud protinus sub-
laturus. His itaque vanis consiliis concitatus, in
Cheronesum tantum exercitus misit, quantum ad
id negocij satis fore existimabat. Ipse verò cum e-
quitum millibus septem recta ire Constantinopolim
pergit, agros depopulando, tentandoque proxi-
ma quæque castella, ita vt passim omnia pertur-
baret. Sed eius in has partes profectionis causa fuit
barbarica iniusticia quædam, & nimia habendi cu-
pido; dissimulando tamen Cotrigurum præten-
debat & causabatur inimicitias. Siquidem Sandi-
chlus quidam & Hunnus suæ gentis præfectus erat,
vt beneuolentissimus, ita & fœdere Romanis iun-
ctus. Hunc nimirum Romanus Imperator colebat,

bene-

*Cotriguri ex
amulatione
quædam ad
hoc facinus
impulsi. Se-
culorum o-
mnium la-
bes perpe-
tua sociis
inuiders.*

beneuolentiâque & honore prosequeretur, & multis simul muneribus condonabat. Corriguri igitur, quum nihil huiusmodi essent rerum participes facti, sed omnino despicerentur, & apertioribus afficerentur potius contumeliis; hunc comparandû esse exercitum censuerunt; ut & ipsi terrori cæteris essent, & sibi perinde illatam iniuriam vindicarent, & digni iam viderentur, de quibus haberi ratio posset. Quum itaque prodeuntibus iis nemo obuiâ iret, incurfiones libere facitabant, & agros depopulari ingentem auertebant prædam, magna vi captiuorum coacta, quos inter & feminæ quammultæ: ut nobiles, ita & continentissimæ crudelius trahantur: quæ utique infeliciores eo maximè erant, quo & barbarorum ministrare profusæ libidini cogebantur. quinetiam barbari homines plerisque vel e sacrario abductis vim inferebant, quæ a puero iâ pridem nuptiis renunciaffent, & seculi voluptatibus, ac castam vitam ut degerent, in remoto aliquo domicilio recondentur, deo ad supplicandum idoneo, & id magnificerent, ut semoræ omnino & liberæ a quouis hominum contubernio quam procul abessent, quietique se solum permitterent. Erant præterea, quæ quum barbarorum repudiarent concubitus, vel partui proximæ, si quæ forte istiusmodi esse tunc contigisset, ita distrahebantur, ut si necessitas ipsa pariendi ingrueret, in ipso itinere in propatulo foetum mox æderent, nec verecundos possent partus dolores obtegere, vel hos urgentes significare: unde vel ædici plerunque infantes canibus discerpendi, & auibus in solitudine relinquerentur, perinde iccirco essent in lucem producti, & frustra, quod nati fuerant, hi degustassent. rem sane calamitosam, ut eò tandem res Romanorum redactæ iam essent, ut vel in circumiectis regiæ vrbis locis à barbaris, et si per paucis quidè, malâ hæc infer-

*Corrigurorū
supra, &
desertandi
raptus vir-
ginum.*

*Barbarorū
immanitas
fæda.*

*Atqui tan-
dem in tam
execrandos
furores san-
ctus & ius-
tus Deus se-
uerè ani-
maduertit.*

rentur. quibus tamen non eotenus audacia finiebat, sed vrbē versus progrediendo, ad longos (quos nuncupant) muros se facile contulerunt, & præfidiis, quæ infra hos essent, appropinquabant. iam enim præ verustate & negligentia maioris castelli dissolutum ceciderat ædificium.

7 TUM barbari ipsi vel stantes in partem aliquā muros haud secus ac sua intrepidè disturbabant, nec aliquid erat, quod hos coerceret, quum nullum eodem esset militare præsidium collocatum, nec vlla ad defensionem tormenta, nec demum, si forsitan affuissent, qui ea tractare satis cesserent, non canum latratus audiebatur, non hominum fremitus, & si non id dictū ridiculum sit, tanquam porcorum in claustris Romanis exercitus interclusi manebant, tamen vel eo numero essent, quo tunc primum & veterum Imperatorum tempore recensentur, & non in minimam partem redacti, haudquaquam sint tamen Imperij magnitudini suffecturi. nam quum ad quinque & quadringenta millia sexcentaque bellicosissimorum virorū, vires omnes apud Romanos tunc temporis cogerentur, vix ad centum quinquaginta nunc millia rediguntur, quæ partim in Italia, partim in Libya, partim in Hiberia, partim apud Colchos, partim Alexandrino in agro, & circa Theben Ægypti erant. Pauculi præterea quidam in Oriente circa Persarū terminos stationem habebant pro iunctis fœderibus & affirmatis induitiis. Non enim multis hisce in locis opus erat. Sic itaque ad perexiguam partem redactæ tot hominum copix sunt, & principum negligentia interscissæ. Imperator nanque vbi Italiam omnem in potestatem redegerat, & Libyam cepit, totque & tam maxima confecit bella, primūque (vt dixerim ita.) Romanorum omnium, qui Byzantiij imperium tenuere, vt nomine ita & re ipsa liberæ

*Gracorum
ignavia Hū
mis viam
ad aliquid
amplius au
dendum a
perit.*

*Inclinatio
maxima re
rum in ma
gno impe
rio.*

*Infirmis
imperij di
gnitas, nem
pe dum pie
tati & iusti
tia princeps
vacauit.*

beræ potestatis esse Imperator arguitur, & alia ple-
 raque in ipsa iuuenta, & corporis robore gessit: cir-
 ca ipsum denique & postremum vitæ decursum
 (iam enim senuerat) renunciaſſe laborat, vt inter ſe
 hoſtes armis decernerent. Vnde & donis nonnul-
 los mulcebat, vel ea arte, vtcunque poterat, re-
 pellebat: vel fortè efficiebat, vt ſibi confiderent plu-
 rimum, vel ſuo ipſi discrimine bella gererent: quo
 factum eſt, vt exercitus ipſos [etſi] deſidia & bel-
 landi deſuetudine diuturna corruptos, perinde non
 in poſterum neceſſarios, negligeret. Vnde vel eo-
 dem tempore capti, qui ſecundum in principatu lo-
 cum tenerent, & exercitus regerent, a ſubditis ve-
 ſtigal exigendi curam ſuſceperant, ex eoque exer-
 citibus neceſſaria impartiri, partim ſuperbius ſti-
 pendium fraudare, partim tardius longè, quàm o-
 pus eſſet, illud dependere, vel eo vtcunque depen-
 ſo, computationem fraudulenter & turpiter exer-
 cere, ſcribis inſtando vel perſoluta ſtipendia reuo-
 cando, impudentius agere, idque præmij & digni-
 tatis militibus ſoluere, criminationeſque alias itè
 atque alias & sæpè inferre, cibariorum partem ſub-
 trahere, & haud ſecus atque in aquarū deſluxu re-
 fluxūque, neſcio quo pacto vel ſtipēdij partē, quam
 fortè agminibus dependiſſent, retrò ad ſe, vnde de-
 fluxerat, reuocarent. Hoc modo ars omnis bellige-
 randi, vel acie decernendi negligebatur, ita vt par-
 tim cibi oppreſſi carentia, certamina ipſa relinque-
 rent, in quibus diutiſſimè coaluiſſent; partim aliò
 ſe conferrent, vt ad vitā aliā tranſituri. vnde in ſcor-
 ta, aurigæſque, & homines eiufmodi effeminatos ac
 deliciis deditos, ciuileſque in ſeditiones duntaxat
 intentos & corporum curam, contentioſos, furen-
 tes, audaces, & in alia demum minoris longè mo-
 menti, militare ſtipendium inſumebatur. quo factū
 eſt, vt non ſolum Thracia, ſed vel proxima regio

*Vitium ſeme-
 ſta. Inſinia
 ni deſidia, ni
 mia indulgē-
 tia, populū
 contemptus,
 &c.*

*Duces mili-
 tum ſtipen-
 dia fraudu-
 lenter inter-
 cipiant. Ma-
 nimarum cō-
 fuſionum ini-
 tia.*

*Militaris
 diſciplinæ
 interitus.
 Tunc nihil
 ſupererit,
 præſertim ſi
 hoſtes non
 procul ab-
 ſunt.*

*Audaciæ
 & aſtutia
 militum parit
 in prouincijs
 ſolitudinē.*

vrbi loca, deserta iam adeo essent, & sine vllis custo-
diis derelicta; vt barbaris peruia fierent, & ad in-
cursiones nimium opportuna. nam illi eò euaserant
insolentiæ, vt vel ad Melantidem vicum castra po-
suerint, quæ à Byzãtio ne centum quidem & qua-
draginta stadiis abest, quem vicum Atyras circum-
fuit annis, qui ferme exiguo progrediens spacio,
in austrum ventum sensim declinans, in Proponti-
dem fluxum eructat, ad cuius ripam ipso in exitu
promontorium habet porrectius, cuius appellationem
& flumen id retulit. Hostibus itaque tam pro-
ximè vrbem stationem habentibus, cuium multi-
tudo & timere tū primùm, & pauore percelli, & im-
minentia mala non solum qualia essent, sed longè
maiora animo agitare; somniarèque obsidionem,
incendia, futurā necessariorū carentiam, mœniūm-
que diruptiones. Itaque in ciuitatem, in publicas
vias fugæ subito multitudinis factæ, impulsione sq;
mutuæ, & pauores, vt quidem prætrepidi, ita & tem-
erarij, perinde iam barbari in se impetum fece-
rint, in forūmque ex portarū violento impulsu cre-
pitus ingens iam edebatur, atque adeo vt non mo-
do plebeios & obscurè sortis homines timor inua-
deret, sed magistratus omnes & Imperator hau-
parui, quæ acciderant, faceret. Dehonestabantur
itaque Imperatoris ipsius permissu sacra omnia tē-
pla extra vrbem locata, Europæque è regione lit-
torique adiacentia loca; quæ vtique è Blachernis
(id locò nomen) initium sumunt, & in pontum vs-
que Euxinum porrecta sunt, & Bosporum desinūt.
Ex his itaque omnib. locis, quæ preciosiora essent
oblationum, cum cætero apparatu his necessario,
partim plaustris deferentes intra vrhem deposue-
runt. partim inuecta nauigijs, & intermedio traiecto
freto in aduersum littus in continenter mox de-
uehunt. videres tunc sacras nudatas ædes, suo

*Hunnorum
ad urbem
accessum
fernis mili-
tium impe-
rij dissolutio.*

*Oppidanorū
perterritorū
descri-
ptio.*

*Pauoris ef-
fectus.*

Blacherna.

splen-

splendore sic & ornatu priuatas, perinde antea nūquam dicatas, nec religionis quicquam aut sanctitatis fortitas, sed vt nuper fundata. adeo autem terribilia erant, & ingentia illa discrimina, & tantopere vt occursura omnino animis ipsis concepta, vt vel in Syces mœnia, Chisefamque portam, primores quidam, præfectique, & armatorum vis magna infederint, hostes oppugnaturi, si se forte inuaderent.

8 DVM interea ciuitas omnis tumultuando maximum in modum perturbaretur, & barbari haudquaquam proxima quæque depopulari intermiserunt, Belisarius clarissimus olim præfectus, et si præ senectute in curiuitatem iam declinasset, mittitur tamen per imperatorem in hostes eo armorum habitu circumactus, quibus à pueritia iam insueuerat: vnde & rerum per se quondam gestarum recordatio succurrebat, & ipse quidem de se mira animi promptitudine, iuuenis munera exequabatur. id nanque vltimum illi in vita certamen fuit, nec sanè minorem ex eo retulit gloriam, quam ex Vandalis olim, Gothisque deuictis. Siquidem malorum præteritorum & futurorum iam desperatio, vt conatus hosce maiores fore superbioresque arguebant, ita & victoriam periocundam. Belisarius itaque haud procul ab vrbe progressus, ad Cherumefum (id loco nomen) positis castris, summam præ se rei militaris peritiam tulit, & maiora ausus est, quam eius canticies ferret. erat nimirum iam effictæ ætatis, debilitatæque (vti par erat) non mediocri detinebatur; haud tamen adeo videbatur laboribus concessisse, nec aliàs vitæ percupidus. Hunc viri trecenti, vel eo amplius numero sequebantur, præliandi omnes periti, & qui secum vnà nonnullis certaminibus antea & strenuè insudarant: cæteri turba erat inermis, & planè imbellis, & qui sola in experientia pro suauissimis pericula ducerent, quippe qui vi-

*Pericula
crescunt, ubi
obfessi timore
corripuntur.*

*Prudentia
viribus corporis
longè
est præstantior.*

*Pro patria
seni prudèti
& optimo
dulce periculum.*

*Supra vires
audet dux
optimus.*

*Fortes viri
ducem senè
& strenuum
alacriter
sequantur.*

*Belisarij
prudentia.*

*Strategie-
ma.*

*Ducis ad-
uersarij pru-
dentia ho-
stes terri-
sat.*

*Proprie vir-
tuti strenui
milites, du-
ce sapientis,
confidunt.*

*Insigni con-
sideratio.*

*Belisarij ad
milites con-
cio. qua eos
hortatur ad
strenuè &
prudenter
pugnandum.*

fendi gratia potius, quàm rei gerendæ in expeditio-
nem iussent. His præsidio erat è proximis vicis a-
gressium copia, qui per barbaros deualtatis iam a-
gris quum se quò alio verterent nihil haberent, ad
Belisarium agmine facto se mox conculerunt. Tum
ille in tempore aggressi multitudinem fretus, patientiori
fossa se suosq; circuegit, & exploratores crebrius
emittebat, hostium vires spectatum; ita quoad po-
terat fieri, vel illorù exercitum recenserent, ac demù
referrent, quæ ex his percepissent. Hunc ille in mo-
dum omnia secum versando, ex sententia exseque-
batur. quum autem iam serum diei esset, & nox ad-
uentasset; per campos ignes passim incendi iussit, vt
vbi hos hostes spectassent, maiorè esse exercitù cre-
derent, quàm hùc ex ignibus metirentur. Et sanè ita
esse sibi iam barbari persuaferant, vnde & formidine
capti, taciti considerabant. Haud tamen hisce fallaciis,
tanquam rei militaris prorsus ignari conquire-
runt. iam enim intellexerant, Romanorum adesse
perexiguas manus, & sibi non bello pares. Belisarij
tamen milites mira animi promptitudine teneban-
tur, hostesque iam aspernati, vel si infiniti in se im-
petum facerent, propriè virtuti quamproximè confi-
debant; vt qui & Romani essent, & in magnis peri-
culis suas vires periclitati, rei bellicæ studuissent.
Quorù virorù Belisarius quàm vt animi magnitudi-
nè, ira & iactantiâ percepisset, & quòd acrius longè,
quàm oporteret, instantibus periculis tam multum
infremeret; veritus, ne dum in ipso vitæ discrimine
versaretur, & pede collato cù hoste manus confere-
rent, defecturi forsitan sint, vel in nimium spei euecti
effuse subirent, & pro arbitrio quò vellent ferren-
tur, quum faciles quidem & placidi rerum his vi-
derentur euentus; & ne hæc euenirent, cauendum
ratus, coacto mox in vnum exercitum, vt iam immi-
nente certamine progressus in medium orationem
huiusmodi

huiusmodi habuit. Non equidem, viri, vt à timore ad confidentiã vos erecturus, quod fieri ante certamen inritum solet, huc ad vos venio pro consuetudine verba facturus, si quo forsitan modo Romanos milites semper in bello versatos, & qui (ita vt dixerim,) magnarum gentium Respublicas euerterunt, nunc verò aduersus barbaros bella gesturos, vagos hos quidem, & Hunnos Cotriguros, perinde formidinè adempturus commonefaciã. Sed quum in vobis vt animi inesse multum perspexi, ita & audacia plurimum, & vltra quàm decet, vos demum afferri, non superuacaneum fore existimaui, veteris vestræ modestiæ & vos meminisse. *siquidem quod modum excedit, ubique cauendum est sapientibus: vel si in laude fore id sit concessum, eotenus his tamen gloriandum, qui pro rebus olim egregiè gestis forsitan esseruntur, quoad credulitas ipsa & confidentia, quæ & spes est posse vos semper similia consequi, ex animo propulsare prudentiam nequeant, vel se ad insolentiam prorsus euehere. Erimuerò qui ad id prouecti dementia sunt, vt nec moderati quippiam audire, nec pensi queant, profecto vel ad deum ipsum oppugnandum sunt euasuri. Ad hæc considerandum, quòd si barbari nostris sint viribus longè inferiores, sed alioquin multitudine superent; vel si id, quòd vtrinque abundat; scrutando nos expendimus, in æquum id, quo exceditur, redigatur necessarium sit. Cur non indecorum fuerit, vos propinquo ex apparatu, ad id petulantia & incontinentia peruenisse, vt nec tempus quidem, nec ordinem, nec temerarios fortunæ casus magni nunc faciatis? Non enim reor corporis viribus potius, quàm recto iudicio, & prouida cogitatione posse hostes pervinci. Quo enim pacto & ipse, qui ad id senectutis peruenierim, & belligerandi iã tempus excessi, in acie versari nunc & periculis possem, nisi consiliis vt cunq̃ue probis confiderem? Si igitur & senectutis infirmitatè, mès quidem*

Audaces, veteris etiã modestiæ meminisse decet.

Naturam enim & Deus oppugnant qui temeritate nimia in periculo seruntur.

Deinde hostium numerus & apparatus non est contemnendus.

validior, ac decentium rerum percipida fortiorem
proculdubio reddit, ad eaque excitat, & peragenda
confirmat, providentia quadam supplendo ætatis
defectus; quomodo non potius longe adiuverit, si
iuuenili huic vestræ ætati, & corporis robori sit hæc

*Prudentie
præstantissi-
mus usus.*

affuturæ nam minus prosperos rerum euentus, qui vel for-
tuna sunt, vel manuum debilitate atque ignavia, tutior
fortè & prudens aliqua cogitatio, & qua coaptare se casi-
bus nouerit, in ea transferre, quæ expediant, poterit, & si
quid peccatum est, confestim sarcire. verum ubi mens la-
bat, & facile fallitur, ne eas, quæ in rem sint, intromiscat, si
eorum, quæ inconsultius fiunt, quicquid acciderit, unde nã
tibi desumpseris, quod sit saluti futurum, & presens re-
nuocare periculum queat, si fortè præcipuum illud, quod hæc
omnia pariat, auertatur? Sed subibit quempiam ad-

*Occurrit
obstructioni.*

*Quam de-
xtrè diluit.*

miratio, nouum me quoddam commonefaciendi
milites genus per id tempus adinuenisse, quò longè
prius erigenda in vobis confidentia esset, & ani-
mi promptitudo. At contra, hæc quidem ipse nunc
subleuo, moneoque, & in dubios quosdam cogita-
tus immitto, & segnes moras, ac spem ambiguam
facio. Sed alioquin id mihi pericundum videtur, &
ad sperandum quamoptime ducit, si cum huius-

*Audaciam
temperan-
dam esse
docens.*

modi viris in bellum concessero, quibus si id quæ
persuadere, vt sibi audaciæ paululum demant, satis
eloquens videar. Velim autem certiores vos factos,
haudquaquam fore validioribus viribus, quæ prudentia
careant, optimos ascribendos esse conatus, & præclara
vires item sine pruden-
tia noxias.

*Fortitudinè
belliscam re-
quiri, sed
sollertia
admixtam.*

facinoræ, sed inconsulte potius audaciæ ac petulantia, &
bene constitutæ consuetudinis euerfioni. Animi itaque
promptitudo apud vos maneat velim, & maxi-
mum in modum vt floreat; si modo à mence casti-
gata quadam & continenti, rebusque decentio-
ribus pendeat, & audaciæ quod nimium est, &
in temeritatem vos ferat, intercidatur. Non e-
nim socordiam timoremve insert, cogitatione versare,
quem-

quemadmodum presentibus rebus utendum sit; sed gratiam et audentiam. Si enim ubi demum, qua profutura sunt, innotuerint; illud sequetur omnino, ut iure audere omnia queas, tanquam non in ancipitem fortunam euectus. Sed vestrum quis dixerit, haudquam posse generosam naturam, qua non iniuria commouetur, & labori quammaxime optet continenter insistere, tam subito cogi, violentèrque ad quietem & remissionem traduci, & ultra quam necessitas postulet, moras protrahere, vel tempore intermittere opportuna consilia; præsertim quæ eadem ipsa natura ea molestius ferat, quibus in nos barbari debacchantur, qui omnia impudenter & agunt & vastant, ita ut vel ad regiam ipsam irbem incurfiones audeant facitare. Sed habeant ita se ista, & experientia confirmetur, ut merito hostibus succenseatis, qui abusi vestra patientia sint. Sed facile equidem fore sapientibus duxerim, animi iracundiam & perturbationes frenare, continerèque in obuios quosque temerarios impetus, & salva duntaxat ut dignitate, ita & animi magnitudine atque constantia aduersantibus quibusque obsistere. Nam ex hisce animi motibus quicunque rerum sint delectum aliquem nacti, his fuerit entius inhe-
rendum, qui purè verique ac decentiores denique sunt. Qui vero seorsum & in contrarium euentum deuoluti seruntur, haudquamquam semper utendum est, nisi quandiu in commodum cesserint. Sapientiam igitur puriorem rem esse, probamque, nec vlla ex parte adulteratam, nemo non vestrum fatebitur: ex iracundia verò, quod strenuè sit, & quidem gloria dignum, nimia tamen audacia surripienda est, nec prorsus conducit. Quocirca ex ea ipsa, qua potiora sunt, deligendo; & rebus bene gerendis intermiscendo prudentiam; imus sic audacter in hostes, ut re nulla & necessaria paruis facta, id solum intelligamus, esse nobis aduersus barbaros decertandum, qui prædonum quidem in morem excursionses fa-

*Alia obie-
ctio. Genero-
sos homines
tanta mo-
destia præ-
ditos esse, pa-
rum necesse
videri.*

*Responsio.
Prudentes
generositate
cum animi
modestia
coniungunt.*

*Deinde, im-
petus iracundia
est violentus
sunt, non ta-
men satis
oculati aus-
ces.*

*Concludit,
miscendam
esse in pralio
cum animi
promptitudi-
ne pruden-
tiam & mo-
destiam.*

cere assueti, nec satis grauius in acie decertare, vel in praeliis ipsis diutius perdurare profus indocti, ubi primum statarium & se inuadentem in aciem militem viderint, ac suo ordine ductum extra munitiones, & non infra mœnia se oppugnantem, profecto mox sunt pristinam eorum deposituri consuetudinem. cogentur vt se nobis immisceant, ac pede collato armis nobiscum decernant, necessitate ipsa ad id instruente. Nobis verò modestia fretis, patrij ritus ex vsu ad rem gerendam consultius prodeuntibus, experientia ipsa intelligent, diurnam exercitationem & animi promptitudinem fore cuique potioem, quam repentini sint & inuita conatus.

*Sapiens ora-
tio ducis, mi-
litaris ia-
stantia le-
ues auræ
dissipat.*

9 VBI hæc Belisarius perorauit, milites, quæ vsui forent, iteratò edocti, eth suo & pristino corporis vigore & viribus tenerentur, plus tamen his modestiæ inerat, quam antea iactantiæ fuerat: & sanè his animis hisdémque institutis plenos Lacedæmonios autumè, (vt maiora minoribus comparent) quos circa Leonidam fuisse ad Thermopylas ferunt, Xerxi iam se inuadere. Sed illi ad interneccionem omnes interiere, hoc solum strenuè ac probe fecisse comperiti, quod non turpiter & per ignauiam mortem occubuere, quippe qui Persarum quam multos antea occidissent. At Romani, qui tunc sub Belisario militabant, Laconica proculdubio vsi sunt audacia, nam & hostes in fugam primo congressu penitus verterunt, magna illis illata clade, quum ab his ipsi minimè sint vel molestiæ, vel magni momenti rei quippiam passi. Barbarorum nanque ad duum milium equitum turma, quum tumultuosius, & ingenti cum vlulatu, aduersus Romanos iam aduèraret, & facillè hostes se comprehensuros rati: de cubito eorum aduentu Belisarius per speculatores certior factus, copias omnes his obuiam suas extèplo educit, occultans (quoad poterat fieri) suorum paucitatem, & delectis

*Belisariani
barbaros
vincunt.*

*Strategema
ducis impe-
rium hostilè
eludentis.*

delectis equitibus ducentis, scuratis omnibus, hastatisque, vtrinque intra proximum nemus in insidias locat, qua hostes in se facturos incurSIONEM existimabat; præmonitos, vt vbi iubendo his signum dedisset, existerent omnes, barbarorum phalangem hastas in hos iaculando inuaderēt, vt aliunde pressi & ipsi reprimerentur, quibus futura erat inutilis multitudo, quum in angusto acies extendi non posset, sed in seipsa conuolueretur. tum Belisarius agrestibus iussis, hostes vt altius inclamando, deterendoque, iter consequerentur, inter suos medius constitit, vt ex aperto hostium exciperet imperus. Barbaris itaque hoc pacto progredientibus, in insidiarum loca quum eorum maxima pars peruenisset; suis protinus his obuiam Belisarius ipse eductis, vbi in conspectum venit, imperu facto fortissime hostes inuasit. subsecuti agrestes, & imbellis cætera multitudo ex hominum varia colluione conflata, cum ingenti clamore, fustibusque ad id secum delatis, quorum ex mutua collisione sonoro crepitu facto, bellantibus suis animos faciebant. tunc demum dato insidiatoribus signo, & hi ex insidiis de improviso existunt, & transuersam induunt aciem. Itaque vtrinque feriunt Romani hostes in medium actos, vlulatusque plurimus, & strepitus pariter maior longè, quam pro belli magnitudine factus. Tunc Barbari, quum vndique iaculis ferirentur (id nanque Belisarius ita fore præcogitabat) in se ipsos adglomerati pedem iam referbant, & coangustati, compressique, tueri se bellando minime poterant, quum nec sagittandi locus iis esset, neque obequitando liceret excursiones crebrius facere, nec cornua ipsa quoquam pacto extendere. nam orbe facto contineri haud secus circulo videbantur, ac magno essent exercitu circumuenti. porrò qui à tergo iam incubuerant, ingen-

*Agrestium
in prælio
quali ope-
ra.*

*Impetus ex
improviso
hostem im-
bellum per-
terret &
turbat.*

*Hunnorum
trepidatio
& modus
pugnandi
incomodus.*

*Strategie-
ma.*

ti cum clamore & crepitu his terrorem incusserant. pulvis præterea in sublime elatus, haudquam his permittebat eorum numerum, qui secum certarent, latis nosse. Primus omnium Belisarius ipse eorum, quos obuios habet, quam multos obtruncat, depulsosque suo è latere hostes in fugam compellit. proinde aliis item atque aliis sibi iam insistentibus, barbari terga vertunt, & incompoliti palantesque feruntur, nullis post se custodiis positis, sed ut cuique visum, fugam capeflunt. Romani verò acie instructa hos insectati, carpendo postremos quosque, qui in manus offerebantur, obtruncant. cædes magna in barbaros facta effuse iam fugientes. nam & equis habenas profusus laxauerant, ad hæc & flagella equos vrgentia accedebant, atque adeo, ut cursu & concitatione equorum celeritatem præuerrere viderentur. Defecerat præterea barbaros præ timore ars illa, quam exequi pro eorum consuetudine quam maxime solent, ut fugiendo acrius longè se insectantes oppugnent, dum ex equis in hostem mox versi sagittas immittunt, quas utique tunc violentius, in quem destinarint, insigunt: quòd sanè eo facilius fit, quo illi in persequentes recta & ex aduerso maximo impetu deferuntur, & insectatores ipsi effuso cursu in arcus prouendo sagittis se induunt, & vulnera acriora excipiunt, dum his obuiam eunt. Tunc tamen Hunnis arma iam omnia obtorpuerant, & intractabilia videbantur, nec attentare quidem illam repugnandi artem mens erat. Barbarorum igitur quadringenti fere è prælio cecidere, Romanorum nemo desideratus, pauci vulnerati. Zambergan Hunnorum præfectus vix tandem cum paucis è fuga se, & libes quidem, in castra recepit. nam Romani equis ab insectando cohibitis, maxima his causa salutis fuit: nimirum qui si paulo acrius inittissent, occisione

Belisarij senis egregia virtus. Nihil non au det patria amor eximius.

Hunnorum strages & fuga.

Qui fugientes hostem sagittis laedere solebant, industria sua exuti videntur.

Dux eorum ag, è castra repetit.

cidione proculdubio hostes, vt metu percussos, interfecturi fuissent. sed barbari tam tumultuose, ac trepidè se in munitiones receperant; vt & ceteros, qui his in custodiam relictè erant, maximè ob-
 turbarint, ratos iam iam & se perditum iri. vlulatus & barbaricus protentior quidem exaudiebatur. nam & defectas cultris facies lacerabant, comploratione more patrio facta. tum & Romani cum Belisario sua mox repetunt, rebus spe potioribus gestis, & dignis quidem præfecti prudentia. Barbari demum ea iactura affecti, sublatis extemplo è Melancide castris, retrorsum, qua venerant, trepidi ferrebantur. Belisarius itaque, etsi vti ars bellica poposcisset, abeuntes iam barbaros tergis insectando, & postremos vt metu percussos carpando, maiori cæde afficere potuisset, præsertim quum in fugæ modum discessionem fecissent; ad urbem se tamen cum victore exercitu non libens, sed imperatoris iussu recepit: quem populus vniuersus ex fama rerum tam egregiè & recens gestarum effusus obviam, quum urbem ineuntem spectassent, diuersim & per conuentus laudibus efferebant, vt qui salutem his peperisset, sed magistratus plerosque, & principes ciuitatis ea pompa offendit, inuidia & luore captos, vitiis (vt sic) quæ potiora sunt, obtræstantibus. Belisarium siquidem superbix incusabant, vt gloria elatum, etsi iam defluentem, populique fauore & benevolentia perinde maiora quædã sperantem; quorum de causâ quam celerrime rediisset, atque adeo, vt iuxta se non integram retulerit gloriam, nec pro defudatis laboribus debitis sit honoribus fretus; sed defluxisse iam illi victoriæ pompas iactabant, vanaque omnia reddita, & silentio pressa. Et sanè hoc pacto maximorum plerunque animorum vis heberatur, quum nec honoribus hi extolluntur, nec digna factis recipiunt præmia.

Fugientium mos.

Barbarorum lugentium mos.

Cur hostem non sit persequutus Belisarius.

Virtutis inuidia comes.

Inuidia in virtutem spurâ.

Pramia in Rebus sub sollicitè dignis reddenda.
 sic fermè Respublica pro sapientum predictionibus desertiores redduntur, in quibus ea sit & exercita consuetudo, ut nulli dignis deferantur honores, siue litterarum in disciplinis præstitierint quidam, siue istiusmodi opportunius aliquid, vel per necessarium, laudabiliter gesserint.

Fugiens hostis animos sumit in itinere tuto.

Iuuenis ducis fortitudo.

Germani, cuius hic mentio, elogium.

Eiusdem præclara tyrocinia.

IO HVNNI verò quum insectaturos se fore Romanos suspicarentur, tum multo uolusque logos (quos nuncupant) muros iam excessissent; ubi Belisarium reuocatum fuisse intellexerunt, neque alius quisquã his insultaret, lentius iter habebant. Interea pars altera illa exercitus, quæ Cherronesum obsidebat, crebrius iam factò in muros insultu, admotisque scalis, & machinationibus aliis, quibus vrbes deleri solent, quam sæpissime à Romanis repellebantur; quibus Germanus Dorothei filius, iuuenis admodum, præerat, & tunc primùm pubescens, qui non minus peritia militari præstabat, quam animi magnitudine. patria illi erat Illyrica ciuitas Bederina uetusto nomine dicta, deinde Iustiniiana denominata. Iustinianus nanque, quia ibi primùm editus in lucem fuisset, mirifice eam ornauit, & ex obscura prius, nobilem postea felicemque fecit, ac suum illi impartitus est nomen. Ea ex vrbe Germanus quum originem duceret, non iniuria miro quodam illius studio tenebatur. Ex ea nanque octauum & decimum annum natus ad regiam urbem se contulit, ubi perquam diligentissime cultus cum literatorum hominum disciplinis sedulò versabatur, & ad literarios ludos quum sæpius iret, latinæ etiam eruditionis partem consecutus est aliquam. verùm ubi ad pubescentis ætatis finem peruenit, missus in Cherronesum est, ut exercitui, qui ibi tunc erat, præesset & eodem iuuentutis acumen illud & animi promptitudo, appetitusque gloriæ, decentioribus rebus & necessariis expleretur, ne ad temerarios motus vulgarésque impetus quamprimùm vel discurreret, vel

vel profliret, vel equorū colorib⁹ distincta certamina, in quibus iuuenes, si non aliis his se potiorib. applicant, vt plurimū exercentur, facile humi serpant necesse est, & obturbentur. Ad Cherronesū itaque assidentibus Hunnis, & molestos se exhibentibus, interciedere eorū insultus indefinenter Germanus, & in sui defensionē excogitare quascūque posset in hostē insidias, erat nimirū de se & suapte natura sic prudentissimus, vt quę in rē essent, facile nosset, et si aliās ætate prouectioribus, quę facienda essent momentibus, facillime obsequeretur, fidēque his adhibebat, qui antea multis laboribus diligentique cura hostium certamina aduertissent. Quum itaque barbaris nihil omnino relinqueretur, quod exequi possent, nec vt de cætero mœnia vel obsiderent, vel expugnarent; destinant animis rem aliam, vt audacem ita & generosam, & quę non minus se in discrimē deduceret, pertētare, eaque uia vel Cherronesum protinus occupare, vel demum deserere, ac cōquiescere, ad suōsque se recipere lates. Harundinū longitudinis æque ac crassitudinis non mediocris vi magna coacta, hisque inuicem intertextis, restēque & vimine colligatis, cratibus perinde compluribus factis, perticisque oblongis tanquam transitris superiniectis, media cratium extremaque circumplexi, hæcque maioribus uinculis colligando, inuicem omnem eam materiam committebant, cōstrictam validius compressamque, ita vt crates tres ad summūque quatuor nauiculam vnā conficerent, latitudine satis ampla, quę homines quaternos exciperet, & tanti fundi, vt inuecta pondera firmiter & tuto deueheret, ne sui leuitate demergeretur. Istiusmodi nauigia centum & quinquaginta breui sic fabricant, vt ad nauigandum agiliores his essent. quorum formam sic construunt. partem ipsam anteriorem in prora speciem leuius por-

*vt, si tunc in
peratores sua
exercitus
duci conuen-
ientes.*

*Hunni clas-
sem ex harū
dimibus con-
ficiunt.*

*Centū quia-
quaginta
nauigia.*

rexere & recurarunt, è lateribus verò vtrinque remigationem machinati sic sunt, vt agi faciliter nauicula quæque lex palmulis posset. Hunc itaque in modum, vt licuit, in tuto omnibus constitutis, classem hanc omnem & harundineam e regione Occidentalis littoris, ex eoque, qui supra urbem circumagitur, sinu, occulte immittunt. Hæc nauigia homines sexcenti ingressi, palearum ingentem mox copiam in harundinum commissuras intrudunt, & rudi remigio in altum a terra longius prouehuntur, optimis armis muniti ad operam nauandam instabant, hoc pacto rati mare retrorsus euectos, facile se sinum adnauigando superaturos, qui in infimam muri partem porrigitur, & intrepide demum inicturos se penitissima loca, quæ nullis essent munitionibus, nisi freto Hellespontico circumacta. Quibus de rebus per exploratores certior factus Germanus, fat callens, haud longius processuram harundineam classem, hostium irridebat temeritatem, vel potius ea oblectabatur, vt quam sibi vsui fore sperabat. extemplo actuarias viginti multiplici remigio naues, & ipsas amphiproras, armatis compler, clypeos & arcus gestantibus recurasque lanceas, remigibus nauclerisque intromissis, muri interiorum in angulum, veluti in insidias, sic in recondito collocauit, vt haudquaquam longius comparerent. Barbari autem anteriore postremaque muri parte, & in littore prominente iam superata, in interiora declinauerunt, ingentique animo, & maiore audacia deferebantur; quum ex improuiso Romanorum actuaris (quas diximus) naues comparuerunt, obuiam his venientes, vel aquarum secundo defluxu has adiuuante, obiectisque proris iam descendentes, violentius harundineas naues inuadunt, quæ primo statim ictu immersæ supinatæque exarsuante salo ita inuoluebantur; vt in tuto nul-

*Classis Hun-
nica dispositio
& ad
Byzantium
appulsus.*

*Consilium
Hunorum.*

*Germanus
hostili classi
suos oppo-
nit.*

*Hunorum
impetus.*

*Romanorum
valida pro-
pugnatio.*

la consistendi superstantibus potestas fieret, sed partim in fluctibus præcipitati mergeretur, partim in nauibus residerent, quid nam sibi agendum subdubij: partim vel stantes quidem, etsi non multum intumescantibus fluctibus obturbabantur, qui utique etsi perexigui essent, ad nauium lemborūque motum, harundinibus tamen, vt vacuis, profecto grauissimi. nam & sublimes frequenter euehebantur, & incursantibus subleuata gurginibus referebantur retrorsum. quo factum est, vt ne tentare quidem bellum barbari possent, vt quibus curæ quidem vel studij nil aliud esset, quam vt consistere pedibus possent, & obfirmari. His itaque tantopere obturbatis & hæsitantibus, Romani quocumque res posceret, agiler occurrando, hæd secus impulsionibus nitebantur, ac si pede collato dimicaretur. hac arte quam multos mox suppressunt, quippe qui firmiter in actuariis nauibus inniterentur, & plerisque gladio ferientes obtuncant. in barbarorum vero nauigia, quæ procul abessent, neque ad se propius peruenissent, tela confestim immittunt, recuruatis præfixa spiculis, quibus iunceas præscindendo restes dissolunt. Tunc demum lassatis ab iniicem harundinibus, & dispersim aquis desuper fluitantibus, hinc inde pro pellebantur.

II HVNNI itaque, vbi se iam defecisset, quo sisterent gradum; euestigio in profundum demergebantur, vt mortem mox obituri, insueta potione ingurgitati. hoc pacto ad internecionem ad vnum omnes disperiere, nec quisquam eorum superstes in continentem euasit. Romani vero lectis extemplo hostium spoliis, quæcunque per aquas delabebantur, ad sua & priora loca reductis ingenti cum læticia nauibus, sūma iocunditate & voluptate animi incredibili ouantes ipsi & alacres vniuersum e-

Naualis certamen, in quo harundinea classis submergitur.

Prudens Romanorum fortitudo.

Qui temere mari se committunt, insueta potione obruti sulticie sue panas hauriunt.

*Temporis
opportunita
te, præclara
victoria a
depta, ven
dum.*

*Germani iu
uenilis ar
dor, vulne
re repressus,
non oppres
sus.*

*Vulneratus
enim, acie
non excedit,
ductis enim
presentia
aliorum o
mnium in
stare est.*

*Animus
anceps ap
paret coris
qui naualis
et terrestris
prelio fra
cti sunt.*

xercitū impleuerunt. vnde in vnum coacti omnes, vtendum esse temporis opportunitate rebatur, ex re bene gesta vel impropterū profutura. Itaque paucis post diebus armis quam optimè communiti de improviso e muro in hostes eruptione facta, reliquā inuadunt barbarorum se obsistentium multitudinē, adhuc pro recenti accepta calamitate moerentem & territam. & prior ipse Germanus, vt qui pro iuuenili nimium ac pubescenti ætate haud dumquiret naturæ impetum coercere, sed gloria cupiditate, effrenatæque audacia plus longè euectus, quam prudentia in his necessaria, & cōtinentia postularēt; intrepide hostibus insistendo præliabatur, non periti præfecti in morē incumbendo, iubendoque, sed militis potius, acie in media versabatur: vnde & in femore sagittæ sic ictū ex cepit, vt non multum abfuerit, quin curandum esset, vt à pugna abscederet. necessitas tamen incumbentiū rerum, & magnitudo ipsa incepti cōnatus dolorē vicit, ita vt non prius operam de se nauando hortandoque suos deserit, quam ingentem iacturā hostibus intulisset, multosque obtruncasset. Vbi verò pugna finis est factus, intra munitiones Romani se receperunt, nihil ignari, nec tutū sibi, nec recte consultum fore; si cum hostibus, qui multitudine præstitissent, bella cominus gererent. Barbari verò & naufragio facti, & Romanorū in se eruptione excepta, animo ancipitierant, vtrum eadem diē & Cherronesi cāpis excederent, & ad Zabergan præfectum, & eius agmina, vt ad deuictos, iam victi se statim conferant, quandoquidem nec illi in Græciam prius immissi memoratu dignum quippiam effecissent, nec secum vnā Isthmum oppugnatum venissent, nec à principio pertransissent Thermopylas, ob impositum ei loco Romanorum præsidium, nam eā hi erant è Græcia in Thraciā pertransituri vt vbi se cū

Thraci-

Thracibus coniunxissent; tutius se inde ad sua omnes recipere. Interea verò qui circa Zabergan erant, non prius è Græcia se recessuros iactabant, quam quemadmodum Cotriguræ nationes illæ, & barbaræ, & ipsi item magnam pecuniarum vim acceperant, & quos iure belli cepissent, necessarii quamprimum redimerent. aliâ enim obtruncatos se hos ad vnum omnes comminabantur. Sed Imperator his tantum auri misit, quantum ad redimendos captiuos satis fore existimabat, ac ea de causa, vt pacifici & sine maleficio suis ex terris abscederent. Barbari verò inter captiuos & Sergium præfectum restituere, quem paulo ante, vt aduersa fortuna vsus, cepissent. Sed barbari demum accepta pecunia à præda vix abstinendo, vt domum iam abituri, per Romanorum agrum iter habebant, receptis paulo post & aliis copiis è Græcia ad se aduentantibus. Cæterum vrbs regie ciuibus conuenta per Imperatorem cum barbaris facta, perinde ignominiosa & planè seruilis videbantur, nec planè existimabant id quoque pacto ferendum, quòd barbari homines vbi tam proximè urbem venissent, vt denique illufuri, non ad internecionem fuissent deperditi: sed post tot illatas sibi iacturas, vel aurum dono tulisse, tanquam priores ipsi affecti iniuria sint.

12 IMPERATORIS tamen sententia alia quædã & longè maiora conspicabatur, vt non longe post ex voto denique euasura: siquidem qui prius se incusassent, sic ciuibus persuasit, vt sui prudentiam simul & ingenium mirarentur. Decreuerat nanque quauis hic arte barbaricas gentes inter se ipsas discordes efficere, & intestinis seditionibus debellare. Vt autem, quòd animo agitarat, mox eueniret; dum interea Zabergan præfectus suo cum agmine iter lentius faceret; ad Sandichlû alterû bar-

*Barbarorum
Stolidi confidentia &
postulatio.*

*Iustiniani
senis, occasio
nem amittit
tis, timiditas
in specie, sed
filio testis,
vt sequens
lectio docet.
Vulgi stultia
ferocia.*

*Iustiniani
prudens con
siliu, in eo
quod intesti
nis dissidiis
Hunnes con
ficere cogi
tat & perficit.
Prudentia
bellis longè
validior est.*

*Iustiniani
ad Sandi
chlii episto-
la, qua Bar-
barum ad
vindictam sol-
licitat.*

*Vindicta
stimulus acu-
tissimus si-
pendij iactu
ra.*

*Noni præ-
mij pollicita-
tio validis-
simum ad
auxilias cien-
das obiectū.*

barorum præfectum, qui sibi non solum esset & foedere & benevolentia iunctus, sed mercede con ductus, in hanc sententiam litteras misit. Si non te fugit, quod nuper Cotriguri aduersus nos animo agitarit, & volens quiescere, non iniuria ut tuam perfidiam, ita & nos ipsos magnopere miramur, qui tuum erga nos animum haud recte perspeximus, & nostrum de te iudicium [non] frustra habuimus. quod si nondum illud perdidicisti, etsi uenia non indignus uidebere, ipsum id tamen sic præ te tuleris ignorasse, si de cetero haudquaquam neglexeris, Cotriguri huc se contulerunt, non ea mente ac studio, ut perinde frustra suscepto itinere non nostra depopulanda censerent; sed re ipsa significantes longe nos falli, qui potioribus prætermisissis tibi magis consilere maluerimus. non enim ferendum esse id arbitrantur, si quis Cotriguris pares se dixerit, vel hos mediocriter anteire: sed uix tamen laturi sunt, uel si maximo fateatur excellere hos interuallo. Et sane non antea uagari per Thraciam desiere, quam omne id, auri, quod tibi singulis annis mercedis gratia elargiri soliti sumus, ipsi mox tulerint: tametsi nobis perquam facile fuerit funditus omnes, si modo id libuisset, deperdere; uel saltem uacuos propulsare. sed id utcumque omisimus, tue uoluntatis facturi periculum. quod si in uero fortitudine ac sapientia uales, & te talem præstiteris, ut haudquaquam permit- tas, ut tua sibi hi uendicent; nil minus a nobis es imposte- rum habiturus. nam ut hostes nunc ulciscaris, opportu- nitas adest, & de his relata uictoria propriam ut mercede recipias, tanquam per Cotriguros istos delatam: sin minus, & tanta ab his affectus iniuria quiescere malis, timore (ut puto) percussus, & turpissimam in segnitiam labi; tu quidem, o strenue, prinatus premio eris, & illi per nos donabuntur. Relinque igitur, si uidetur, superbia, & disce potioribus subigi. Non enim ignoras fœ- dera nobis esse ad hos transferenda, que antehac tecum, tuaque cum gente coniunxeramus. Stultum quippe &

superua-

superuacaneum fuerit, cum victis sentire, ubi conciliari vi-
ctores possunt. His Sandichlus litteris per interpre-
tem recitatis, rem grauitur tulit, & plane fure-
bat, frenareque iram vix poterat: sed eadem mox
die a Cotriguris, quod in se adeo insanissent, pœ-
nas exacturus processit. Quo enim pacto non ipsis
ex litteris perturbaretur ingenio barbarus, & de se
insolens, ac lucri indefinenter percupidus? Suo
is igitur moto exercitu, primùm quidem de impro-
uiso hostium loca inuadit, & re subita, qui in his
resides fuerant, perterrefactis; seminarum vim
magnam & puerorum captiuam abduxit, deinde
Cotriguris e Thracia redeuntibus, & paulo ante Hi-
strum flumen transgressis ex insperato se obuiam
offert, multisque cæsis pecunias simul, quas ab Im-
peratore acceperant, & cæteram prædam his adim-
it. qui verò ex his euasere, quum ad suos se vix
receperant, cum aliis coeundo, & exercitu compa-
rato aduersus hostes in aciem prodeunt: vnde fa-
ctum, vt eo ex tempore in intuicem versi, validius
confirmatis inimicitiis, nunc quidem insultus mu-
tuo facerent, nunc agerent prædas, nunc tandiu
acie de certarent, quousque vtrinque solutis debi-
litatisque viribus, sic suis prorsus exciti sedibus
sint, vt vel patrium illud & vnicum cognomentum
amiserint, & eò est calamitatis Hunnorum gens om-
nis redacta, vt vel eorum pars aliqua & dispersa
aliis in seruitutem concesserit, & vt in dominorum
nomen suum denique commutarint. tantopere
præteritæ impietatis & scelerum pœnæ hos affe-
re. Sed vtriusque gentis impotenter subsequuta in-
ternecio est, atque adeo, vt generationem hi pro-
fus amiserint. Barbarorum itaque adhuc gliscete se-
ditione Byzantij renunciata, fateri tunc omnes, &
apertissime peruidere, per Imperatorem fuisse
prouisum quamoptimè, & perquam bene con-

PP. j.

*Sandichlus
in sua gentis
homines in-
citatatus ruit.*

*Cotriguri à
Sandichlo
casi, vt præ-
da quam
auferabant
potiretur.
Quid non
mortalia pe-
lora cogit
pecunie a-
mor?*

*Pœna impie-
tatis & sce-
lerum gentis
Hunnica.*

fultrum; quandoquidem se inuicem deperdentibus
 barbaris, sine vlllo armorum motu in vtrunque bel-
 li euentum sua ipse fretus spe poritus victoria sit,
 nimirum quum quotidie barbari laboribus in-
 sudantes, & domesticis malis intenti, haud-
 quaquam de cætero aduersus Roma-
 nos ire animo agitabant. Nunc
 verò vbi nam gentium sint,
 plerisque incogni-
 tum est.

HISTORIARVM AGATHIÆ

ESMYRNAEI FINIS.

